

בס"ד. משיחות ש"פ בא (ו' שבט) וש"פ בשלח (י"ג שבט) ה'תשנ"ב.

— ע"ד מעלת נשי ובנות ישראל תחיינה בדורנו זה —

א. מהחידושים דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, בעל ההילולא דעשירי בשבט — התעסקותו והתמסרותו לפעול ולהשפיע גם על נשי ובנות ישראל¹ בעניני יהדות, תורה ומצוות² (כולל ובמיוחד תורת החסידות³), ויתירה מזה, שפעולתו בזה היתה ע"י הדגשת מעלתן המיוחדת של נשי ישראל, שכל אחת מהן היא "עקרת הבית", ובכחה וביכלתה לפעול על כל בני הבית, גם הבנים והבעל⁴.

האנשים על הנשים, "שהן היו שם בראשונה והאנשים נטפלו להן"⁵. ונוסף על הקדימה בזמן, גם (ובעיקר) קדימה בתוכן ובמעלה: במתן-תורה — שהנשים לא רצו ליתן ולא נתנו זהבם לעשיית העגל¹⁰ (שלא השתתפו בחטא העגל שהוא ההיפך דמ"ת), ובנדבת המשכן¹¹ — כמ"ש¹² "וכל הנשים גו' טוו את העזים", "היא היתה אומנות יתירה שמעל גבי העזים טווין אותן"¹³.

ועוד ועתה והוא העיקר¹⁴ — שייכותן המיוחדת להגאולה:

והמקור לזה — כמבואר בשיחתו הידועה⁴ ע"ד קדימת הנשים לאנשים בענינים עיקריים דכלל ישראל:

במתן-תורה — כמ"ש⁵ "כה תאמר לבית יעקב", "אלו הנשים", ואח"כ "ותגיד לבני ישראל", "האנשים". ובנדבת המשכן ("ועשו⁶ לי מקדש ושכנתי בתוכם"⁷) — כמ"ש⁸ "ויבואו

(כמובא גם בהמשך ההילולא (בתחלתו)).

(8) ויקהל לה, כב.

(9) רמב"ן עה"פ.

(10) פרדר"א פמ"ה. ועוד.

(11) נוסף לכך שהזהב שלא רצו ליתן לעשיית העגל — נתנוהו ובשמחה לעשיית המשכן (שבוזה מודגש יותר סירובן ליתן לעשיית העגל).

(12) שם, כו ובפרש"י.

(13) "למען יהי' בטווי זהר נוסף כי בהרבה מן הפשוטים ימעט קצת מטוב איכותם כאשר יעקרו ממוקם גדולם" (ספורנו עה"פ), וכן המעלה ד"טהרה גמורה (עי"ז) שיהי' הטווי' בבעל חי דלא שייך טומאה כלל מחיים" (תדא"ג מהרש"א לשבת צח, ב). ועו"ל, שעי"ז היתה נדבת המשכן ממין החי, כמעלת קרבן ממין החי* לגבי קרבן ממין הצומח (ראה לקו"ש חט"ז ע' 452).

(14) שהרי הטעם דקדימתן במ"ת ובנדבת המשכן שייך גם בכל הדורות שלפנ"ו.

(1) אף שבדורות שלפנ"ו היתה עיקר ההתעסקות עם האנשים, ובאמצעותם באה ההשפעה גם לנשים. (2) כיון שבלימוד תורת החסידות תלוי קיום המצוות העיקריות שחיובן תמידי — אמונת ה' ויתורו, אהבתו ויראתו כו'. (3) ובלשון חז"ל — "נשים במאי זכיין באקרוי בנייהו לבי כנישתא כו' ונטרין לגבריהו כו'" (ברכות זי, א. וש"ג). (4) לקו"ד ח"ג בטופו (תקצא, ב ואילך). (5) יתרו יט, ג ובמכילתא ופרש"י עה"פ. (6) תרומה כה, ח.

(7) כולל גם הדיוק ד'ושכנתי בתוכם", "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד"*

(* ויתירה מזה — שבקרבן כפשוטו בטלה חיותו קודם ההקרבה ע"ג המזבח, משא"כ בנדו"ד, שה"קרבן" הוא בהכאת הנדבה, ובעת ההבאה הי' חי (אלא שאח"כ גזוהו לצורך עשיית המשכן).

(* כולל גם כל אחת וראהו עשוי לי מקדש תש"ד. תשמ"ז).

שלעתיד לבוא תתגלה מעלת ספירת המלכות (מקבל, אשה) ששרשה למעלה מכל הספירות (משפיע, איש), כמ"ש "נקבה תסובב גבר"²⁰, "אשת חיל עטרת בעלה"²¹.

ב. ויש לומר, שענין זה מודגש גם בקשר ובשייכות ליום ההילולא שלו — גמר ושלמות עבודתו בחיים חיותו בעלמא דין:

המאמר שנתן כ"ק מו"ח אדמו"ר ללמדו בעשירי בשבט ה'שי"ת (יום ההילולא שלו), ד"ה באתי לגני אחותי כלה, הוא, בקשר ל"יאצ"ט כבוד אמו זקנתו הרבנית הצדקנית מרת רבקה נ"ע זי"ע²² (ביו"ד שבט), והמשכו בד"ה היושבת בגנים, הוא בקשר ל"יאצ"ט כבוד אמו הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה נ"ע זי"ע²³ (בי"ג שבט²⁴) — שבוזה מודגש הקשר והשייכות דההילולא שלו (גמר ושלמות עבודתו) עם היארציית של נשים צדקניות בישראל (זקנתו ואמו²⁵), נשותיהם של נשיאי ישראל (אדמו"ר מהר"ש ואדמו"ר מהורש"ב).

ומודגש גם בהתחלת המאמר — "באתי לגני אחותי כלה"²⁶ — המעלה והחביבות של כנסת ישראל ("אחותי

אמרו חז"ל¹⁵ "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים", ועד"ז בנוגע לגאולה העתידה לבוא, עלי' נאמר¹⁶ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שתהי' בשכר נשים צדקניות שבאותו הדור, כמארוז¹⁷ "אין הדורות נגאלים אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור". ובפרט ע"פ המבואר בכתבי האריז"ל¹⁸ שדור הגאולה העתידה הוא גלגול של הדור שיצא ממצרים, ועפ"ז, הנשים הצדקניות שבדורנו שבזכותן נגאלים, הן הן הנשים הצדקניות שבזכותן יצאו ממצרים.

וכיון שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה, כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר נשלמו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו — השתדל כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לפעול ולהשפיע ביותר על הנשים, כדי למהר ולזרז את הגאולה בזכותן של נשים צדקניות שבדורנו.

ולהוסיף, שמעלתן של נשי ישראל מודגשת (לא רק בהבאת הגאולה, אלא גם ובעיקר) בהגאולה עצמה — כידוע ומבואר בספרי קבלה וחסידות¹⁹

(20) ירמי' לא, כא.

(21) משלי יב, ד.

(22) לשון הכותרת למאמר (סה"מ תשי" ריש

ע' 111).

(23) לשון הכותרת למאמר (שם ריש ע' 119).

(24) בשנת תש"ב — לפני חמישים שנה (וראה

לקמן הערה 109).

(25) ולהעיר, שהיאצ"ט של בתו, הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא, הוא בתוך עשרה ימים ל"ג שבט — כ"ב שבט.

(26) שה"ש ה, א.

(15) סוטה יא, רע"ב.

(16) מיכה ז, טו.

(17) יל"ש רות רמז תרו בסופו (ממדרש זוטא

רות).

(18) שער הגלגולים הקדמה כ. לקוטי תורה

וספר הליקוטים שמות ג, ד.

(19) ראה תו"א ס"פ ויגש. לקו"ת שה"ש מת,

ב. ובכ"מ.

העבודה דכנסת ישראל (אשה) לעשות לו ית' דירה בתחתונים ("באתי לגני .. עיקר שכינה בתחתונים").

ולהוסיף, שבנוגע לכללות הענין דיסילוקן של צדיקים (יארציטי והילולא) בגמר ושלמות עבודתם נאמר "דודי³³ ירד לגנו ע"ד "באתי לגני" גו' ללקוט שושנים³⁴, "לסלק³⁵ את הצדיקים שבישראל"³⁶ (אשר השלימו נפשם בתורה ובמצוות³⁷). ועוד ועיקר, שה"סילוק" הוא בשביל עלי' גדולה יותר (באין-ערוך) שתהי' בעולם התחי', "הקיצו ורננו שוכני עפר"³⁸, והצדיקים ("שושנים") בראשם, נשמות בגופים בעוה"ז הגשמי, שבו יהי' הגילוי דעיקר שכינה, דירה לו ית' בתחתונים, בגאולה האמיתית והשלימה³⁹.

כלה") אצל הקב"ה²⁷, ודוגמתו בכנס"י עצמה, מעלת וחביבות הנשים, כידוע שהקב"ה וכנס"י הם בדוגמת איש ואשה²⁸.

וכן בתוכן המאמר — "באתי לגני .. לגני לגנוני למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה", המשכת וגילוי אלקות למטה להיות לו ית' דירה בתחתונים ע"י העבודה דכנס"י — שבענין זה יש מעלה מיוחדת אצל נשי ישראל²⁹, כידוע³⁰ שאצל האמהות מודגשת הירידה לברר עניני העולם יותר מאשר אצל האבות שמצד עצמם הם למעלה מהעולם, ופעולתם (של האבות) בעולם באופן המתאים היא ע"י האמהות דוקא³¹.

בסגנון אחר קצת: גמר ושלמות עבודתו של נשיא הדור (ביום ההילולא שלו) הוא גם גמר ושלמות עבודת הדור כולו (שהרי "הנשיא הוא הכל"³²), וכיון שדור זה הוא דור האחרון, ה"ז גמר ושלמות כללות

(33) שה"ש ו, ב.

(34) כידוע שכנסת ישראל נקראת בשם "שושנה" — "כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות" (שה"ש ב, ב. וראה שהש"ר עה"פ. ספר הלקוטים (רא"ח להצ"צ) ערך שושנה (ע' קצו ואילך). וש"נ), והקב"ה (בזמן הגלות) נקרא בשם "שושן" * (ראה סה"מ תקס"ח ע' צ. לקוטי לוי"צ לזח"ב ע' מד).

(35) שהש"ר עה"פ. ועוד.

(36) ולהעיר מהשייכות ד"שושנים" ליאצ"ט של הרבנית הצדקנית מרת רבקה — כדאיתא במדרש (שהש"ר שבעה ע"ד) "למה היא (רבקה) דומה כשושנה בין החוחים". ולהוסיף ע"ד הרמז — שהאותיות "ששנה" ישנם בשמה של הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה.

(37) פי' יפה קול וידי משה שם.

(38) ישע"י כו, יט.

(39) להעיר ממארו"ל (שהש"ר שבעה ע"ד) (34)

(27) ועד"ז בהתחלת המאמר "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני" — מעלת כנס"י לגבי המלאכים שבאים לשמוע קולה של כנס"י בבתי כנסיות ובתי מדרשות.

(28) ועל זה מיוסד כל שיר השירים.

(29) להעיר שהמשכת השכינה למטה ("באתי לגני") היתה ע"י מתן-תורה ועשיית המשכן (כמבואר בהמשך הענין) — שבשניהם קדמו הנשים לאנשים (כנ"ל ס"א).

(30) ראה התועדויות תשמ"ט ח"א ס"ע 383 ואילך. וש"נ.

(31) וטעם הדבר — כיון ששרשם של האמהות הוא למעלה מהאבות, ע"ד סוף מעשה במחשבה תחלה, כפי שיתגלה לעתיד לבוא ש"נקבה תסובב גבר", "אשת חיל עטרת בעלה" (וראה לקמן ס"ז).

(32) פרש"י חוקת כא, כא.

(* "שמות אלקים, במילוי יודי"ן ש', וברבוע ר', פשוט פ", והנקודות דסם אלקים הם ע', ביחד הוא תרנ"ו, מספר שוש"ן" (רשימת אאמור"ר ע"ד שמו המאטר והגלות — נדפסה בהתחלת לקוטי לוי"צ לזח"א. ועוד).

להאיר את העולם ע"י העבודה בעניני התומ"צ, "נר מצוה ותורה אור"⁴⁵.

וגם בענין זה מודגשת השייכות לנשי ישראל — שהרי אחת המצוות העיקריות שניתנו לנשי ישראל היא מצות נר שבת ויו"ט, "נר מצוה (ותורה אור)"⁴⁶ גם בפועל ובגלוי, מצוה כללית שכוללת כל המצוות, כידוע⁴⁷ שרמ"ח מ"ע (רמ"ח אברין דמלכא) עם ב' ידים (ב' הקוין הכלליים דאהבה ויראה)⁴⁸ שעל ידם נעשה קיום המצוות בשלימות⁴⁹ בגימטריא "נר".

ולהעיר, שמצות הדלקת נר שבת היא בכניסת השבת, ויתירה מזה, שכניסת וקבלת השבת היא ע"י הדלקת נר שבת (לפני תפלת ערבית דהבעל)⁵⁰ — שבזה מודגש הסך-הכל דכללות העבודה בכל ימי השבוע להאיר את העולם ב"נר מצוה ותורה אור".

ועד"ז בנוגע לכללות עבודתו של נשיא דורנו (כללות העבודה דכנס"י בדורנו) בעניני "נר מצוה ותורה אור" — שהסך-הכל (גמר ושלימות) הוא

(45) משלי ו, כג.

(46) ראה זח"ב קסו, א: "נר מצוה, מאי נר, דא נר דאיהי מצוה דנשיך זכין ב' ואיהי נר דשבת". ולהעיר משבת כג, ב: "הרגיל בנר הוויין ל' בנים תלמידי חכמים", "דכתיב כי נר מצוה ותורה אור, ע"י נר מצוה דשבת .. בא אור דתורה" (פרש"י שם).

(47) זח"ב שם, ב. וראה לקו"ת בהעלותך לג, ג. שלח מד, ד. ובכ"מ.

(48) נוסף לכך שאהבה ויראה הם ב' מצוות פרטיות מרמ"ח מ"ע.

(49) שעל ידם "פרחא לעילא" (תקו"ז ת"י כה, ב). תניא פ"מ. ובכ"מ.

(50) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"ג ס"ז. וש"נ.

ג. ויש לקשר זה גם עם פרשת השבוע (ובפרט שההסתלקות היתה ביום הש"ק שבו קורין כל הפרשה כולה) — פרשת בא⁴⁰:

בפירוש "בא אל פרעה" איתא בזהר⁴¹ "דעייל לי קב"ה (למשה) אדרין בתר אדרין כו", ודוגמתו בנוגע לפרעה דקדושה, "דעייל לי קב"ה (למשה) אדרין בתר אדרין" להדרגא הכי נעלית ד"אתפריעו ואתגליין מיני" כל נהורין⁴².

ובזה מרומז הקשר והשייכות להסתלקות של נשיא הדור, משה רבינו שבדור⁴³ — עלייתו לדרגא הכי נעלית ד"אתפריעו ואתגליין מיני" כל נהורין" בעת ההסתלקות⁴⁴.

ועוד ועיקר — ש"אתפריעו ואתגליין מיני" כל נהורין" ("בא אל פרעה") הוא הסך-הכל דכללות העבודה בחיים חיותו בעלמא דין

"מה שושנה זו אינה אלא לריח, כך לא נבראו הצדיקים אלא לגאולתן של ישראל .. מה שושנה זו מתוקנת לשבתות וימים טובים כך ישראל מתוקנים לגאולה של מחר" (יום שכולו שבת וכולו טוב).

(40) נוסף לכך שפרשת בא היא הפרשה דיציאת מצרים — ש"בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים" (כנ"ל ס"א).

(41) ח"ב לד, א.

(42) זח"א רי, א. וראה בארוכה קונטרס משיחות ג' שבט וש"פ בא שנה זו (לעיל ע' 136 ע"א).

(43) ראה תקו"ז תס"ט. ב"ר פניו, ז.

(44) ולהעיר, שענין ההסתלקות אינו סילוק ח"ו, שהרי, "צדיקיא דאתפטר אשנתכו בכולהו עלמין (גם בזה העולם המעשה) יתיר מבחיויה" (זח"ג ע"א, ב. תניא אגה"ק סו"ך וביאורה), כי אם, כלשון הזהר (ראה זח"ב קכה, ב) "אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין" (כמובא במאמר ההילולא), "שהוא בחי" גילוי אור הסוכ"ע .. בבחי' רוממות" (תו"א ס"פ ויקהל, עיי"ש).

שהשירה שלהן היתה מתוך שמחה יתירה, "בתופים ובמחולות", ועד כדי כך, ש"מובטחות היו צדקניות שבדור שהקב"ה עושה להם נסים והוציאו תופים ממצרים"⁵⁸.

ובביאור טעם הדבר ששירת הנשים (מרים) היתה בשמחה גדולה יותר — יש לומר⁵⁹:

איתא במדרש⁶⁰ ש"מרים על שם המירור", שעיקר קושי השעבוד באופן ד"וימרו את חייהם גו' בפרך"⁶¹ הי' משנולדה מרים (במשך פ"ו⁶² שנה, חמש שנים לפני לידת משה), ולאח"ז (ועי"ז) "העמיד הקב"ה גואל זו מרים"⁶³.

ויש לומר הביאור בדברי המדרש "גואל זו מרים על שם המירור" (דלכאורה מירור וגאולה הם ענינים הפכיים) — שהגאולה היתה עי"ז שמרים הרגישה וכאבה ביותר את מרירות הגלות.

ובהקדם דרשת חז"ל⁶⁴ על הפסוק "ותקח מרים הנביאה אחות אהרן"

(א) ביום הש"ק⁶⁵, שכניסתו ע"י הדלקת נר שבת, (ב) ובשבת פרשת בא אל פרעה, "דאתפריעו ואתגליין מיני' כל נהורין".

ועוד ועיקר — שזוהי ההכנה לתכלית השלימות ד"נר מצוה ותורה אור" ("כמצות רצונך"⁶²) באופן "דאתפריעו ואתגליין מיני' כל נהורין" — כפי שיתגלה לעתיד לבוא, "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"⁶³.

ד. ויש להוסיף, שמעלתן של נשי ישראל מודגשת גם בפרשת בשלח — כהקביעות בכמה שנים שיום ההילולא חל בשבוע דפרשת בשלח⁶⁴:

בפרשת בשלח מסופר אודות שירת הים — "אז ישיר משה ובני ישראל וגו'"⁶⁵, ולאח"ז "ותקח⁶⁶ מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה ותצאן כל הנשים אחרי' בתופים ובמחולות ותען להם מרים שירו לה' וגו'"⁶⁷, שבזה מודגשת מעלת הנשים על האנשים,

51) להעיר, שרוד מת בשבת (שבת ל, ס"א ואילך).

52) ראה תו"ח ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פ"ו ואילך. ועוד.

53) תמיד בסופה.

54) ולהעיר שהמאמר השני בהמשך ההילולא ניתן ל"ג שבט שחל בפרשת בשלח.

55) טו, א.

56) שם, כ"כא.

57) להעיר ממשור"ר פכ"ג, ז: "קדמו שרים אלו ישראל אחר נוגנים אלו המלאכים בתוך עלמות תופפות אלו הנשים שהן קלטו באמצע כרתיב ותקח מרים הנביאה, היינו, ששירת הנשים היתה לפני שירת המלאכים*, והמלאכים הקשיבו לשירת האנשים והנשים — ע"ד "חברים מקשיבים לקולך גו".

58) פרש"י עה"פ.

59) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 139 ואילך.

60) שמור"ר רפכ"ו. שהש"ר פ"ב, יא.

61) שמות א, יד.

62) כמנין שם אלקים שממנו נמשך ההסתר פנים (ארה"ת שמות ס"ע ח. ועוד).

63) ולהעיר ממ"ש ביוכבד ומרים* "ויעש להם בתים", "כהונה ולוי' מיוכבד ומלכות ממרים" (שם, כא ובפרש"י), "זוד בא ממרים" (שמור"ר פ"א, יז), ונמצא, שגם הגאולה העתידה לבוא ע"י משיח צדקנו, מזוע דוד, היא ע"י מרים. 64) מגילה יא, א. וש"נ.

(* ראה שהש"ר פ"ד, ה (ב): "הרועים בשושנים .. מרים ויוכבד הן הן חיותיהן של ישראל והיו רועות את ישראל שלבם רך כשושנים".

(* ובי"ש תהלים רמז תשצט — ב' דעות בזה.

ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר⁶⁹ קול ברמה נשמע גוי' רחל מבכה על בני' מאנה להנחם גוי', והקב"ה משיבה יש שכר לפעולתך נאום ה' וגוי' ושבו בנים לגבולם⁷⁰].

ולפי ערך גודל המרירות על הגלות ("מרים על שם המירור") היתה גודל השמחה על הגאולה ("לפום צערא אגרא"⁷¹) — "ותקח מרים גוי' את התף בידה גוי' ותצאן כל הנשים אחרי' בתופים ובמחולות".

ועפ"ז יומתק שנבואתה של מרים על הגאולה נאמרה בכתוב בשירת הים — "ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה גוי' ותצאן כל הנשים אחרי' בתופים ובמחולות" — כי, כש"וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים" ובטלה אימת מצרים מעליהם⁷², נתקיימה נבואתה של מרים על גאולת ישראל בשלימות, ובמילא היתה גם השמחה על הגאולה בשלימות, "בתופים ובמחולות".

ה. ומעלת הנשים בשירת מרים ("בתופים ובמחולות") מודגשת עוד יותר בהפטרה (סיום הפרשה) — "ותשר⁷³ דבורה"⁷⁴:

אע"פ שבפרשה עצמה קורין שירת האנשים (משה ובני') וגם שירת הנשים

גוי', "אחות אהרן ולא אחות משה .. שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן (ועדיין לא נולד משה) ואומרת עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל .. וכיון שהשליכוהו ליאור עמד אבי' וטפחה על ראשה אמר לה בתי היכן נבואתך, היינו דכתיב⁶⁵ ותתצב אחותו מרחוק לדעה (מה יעשה לו), לדעת מה יהא בסוף נבואתה" — שנבואתה של מרים היתה על הגאולה ("יושיע את ישראל"), ומאז היתה מצפה בכליון עינים מתי תתקיים נבואתה ("ותתצב גוי' מרחוק .. לדעת מה יהא בסוף נבואתה"), וככל שנתמשך הגלות התמרמרה על אריכות הגלות, ועד כדי כך שהמרירות על הגלות מודגשת בשמה שמורה על מהותה ("מרים על שם המירור").

וע"י המרירות על הגלות ("מרים על שם המירור") והצפ"י והתשוקה להגאולה ("ותתצב גוי' לדעה מה יעשה לו") זכו ישראל להגאולה ("העמיד הקב"ה גואל זו מרים"), שאז נתקיימה נבואתה של מרים.

נולהוסיף, שענין זה מודגש גם ברחל⁶⁶ — שכאשר בני' גלו מארץ ישראל, "יצאת⁶⁷ רחל על קברה⁶⁸

(65) שמות ב, ד.

(66) ולהעיר שכנסת ישראל נקראת ע"ש רחל

(תניא פמ"ה. ובכ"מ).

(67) פרש"י ויחי מח, ז. וראה בארוכה לקו"ש

ח"ל ע' 236 ואילך.

(68) ויתירה מזה — שמסרה נפשה שלא

להקבר עם יעקב (ושאר האבות והאמהות), אלא

"בדרך אפרת היא בית לחם", כדי "שתהא לעזרה

לבני' כשיגלה אותם נבווראדן והיו עוברים דרך

שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם

רחמים".

(69) ירמי' לא, יד ואילך.

(70) ולהעיר, שהגאולה היא ע"י דוד — הגל

הרביעי שבמרכבה (זח"א רמח, ב. ועוד), שזהו גם

ענינה של רחל (מא"א א, פד. ועוד).

(71) אבות פ"ה מכ"א.

(72) ראה לקו"ש ח"ז ע' 270. וש"נ.

(73) שופטים ה, א.

(74) ולאח"ז מוסיף גם "וברק בן אבינועם",

"לפי שדבורה עיקר המעשה" (פי' הרד"ק עה"פ).

ההפטרה⁸⁰ מרומזים הענינים העיקריים שבעבודת נשי ישראל שבזכותן באה הגאולה:

(א) "ודבורה אשה נביאה אשת לפידות"⁸¹, "מאי"⁸² אשת לפידות שהיתה עושה פתילות למקדש"⁸³ ("משכן שילה"). ודוגמתו בה"מקדש" שבכיתו של כאור"א מישראל — פעולתן של נשי ובנות ישראל בהדלקת נר שבת⁸⁴ (וי"ט) להאי"ד⁸⁵ את הבית כולו, ועל ידו את הסביבה כולה והעולם כולו, בדוגמת הפתילות למקדש שעשתה דבורה שהאירו את המקדש והעולם כולו, "ממנו אורה יצאה לעולם"⁸⁶.

(ב) "והיא יושבת תחת תומר דבורה"⁸⁷, "מאי"⁸² שנא תחת תומר.. משום יחוד"⁸⁸ ("שהוא גבוה ואין לו

(מרים ונשי ישראל), מ"מ, לא מפטירין בשירת אנשים (כבשביעי של פסח שמפטירין בשירת דוד⁷⁵), אלא בשירת נשים (שירת דבורה). ומהטעמים לזה⁷⁶ — כיון ששירת הנשים (מרים) היתה באופן נעלה יותר משירת האנשים, "בתופים ובמחולות" (כנ"ל).

וע"פ הידוע שההפטרה קשורה עם ענין הגלות (ש"גזרו שמד על ישראל שלא יקראו בתורה וקראו בנביאים מענין הפרשה⁷⁷) — יש לומר, שהדגשת מעלת הנשים בהפטרה ("ותשר דבורה") עיקרה בנוגע לזמן הגלות⁷⁸, היינו, מעלת עבודתן של נשי ישראל הצדקניות (ע"ד ובדוגמת דבורה) בזמן הגלות, שבשכרן ובזכותן יוצאים מן הגלות אל הגאולה⁷⁹.

ו. ובפרטיות יותר — שבהתחלת

(80) כמנהגנו שמתחילים מ"ודבורה אשה נביאה גוי" (ספר המנהגים"חב"ד ס"ע 32).

(81) שם ד, ד.

(82) מגילה יד, א ובפרש"י (בהמשך הסוגיא ע"ד נבואת מרים).

(83) "ובזה זכתה לנבואה ולאור התורה שהיתה שופטת את ישראל" (תדא"ג מהרש"א שם). וראה הערה הבאה.

(84) "נר מצוה" שעל ידו זוכים ל"אור תורה" (כנ"ל הערה 46) — ע"ד שדבורה זכתה ל"אור התורה" (כבערה הקודמת).

(85) ומרומם בשם "אשת לפידות" — "כלפיד אש" (מצו"ד עה"פ).

(86) ירושלמי ברכות פ"ד סה"ה. ועוד.

(87) שם, ה.

(88) ושם: "ד"א מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל שבאותו הדור לא הי' להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים". ובחדא"ג מהרש"א: "לב אחד של גזעו הולך כיושר מלמטה למעלה, משא"כ שאר אילנות גם הענפים יש להם לב, והן

(75) מגילה לא, א.

(76) ראה לקר"ד ח"ד תשא, א. ושם (בסיום הענין): הכל בזכות האשה, הכל הי' מן העפר.

(77) שו"ע אדה"ו או"ח ר"ס רפד.

(78) ולהעיר שבשירת דבורה נאמר "צדקת פרונו בישראל" (שם, יא), שרומז על כללות ענין הגלות, כדרשת חז"ל (פסחים פז, ב) "צדקה עשה הקב"ה בישראל שפיוון לבין האומות". ועוד ועיקר — שעיי"ז באים לשלימות הגאולה באופן ד"פרוות (פרונו) תשב ירושלים" (זכרי' ב, ה. וראה אוה"ת בשלח ע' תרע ואילך).

(79) להעיר ששירת דבורה היא על נצחון המלחמה — תוכן כללות מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות ("צדקת פרונו בישראל") לנצח ההעלמות וההסתרים כו*, שעיי"ז נעשה שלימות התענוג והשמחה למעלה, שמתגלה בהגאולה, שזוהו"ע "הנצח זו ירושלים" (נתבאר בארוכה באוה"ת שם). — ולהעיר מביאור ענין הנצח בהמשך ההילולא (פי"א ואילך).

(* ולהעיר מהשייכות ל"שושנה" — "מה שושנה זו.. לבה מכוון למעלה, כך ישראל.. לבס מכוון כלפי אביהם שבשמים" (שהש"ר שבהערה 34).

(* ולהעיר מהכפל ד"אנכי" בשירת דבורה — מצד מעלת התשובה (ראה לקו"ת דרושי ש"ש סה, ב ואילך. אוה"ת נ"ך (כר"ך ב') ע' תשמו ואילך).

אומות⁹⁶) בגאולה האמיתית והשלימה הקשורה עם "ארבעים שנה", מ"ם סתומה ד"לטרבה⁹⁷ המשרה ולשלוט אין קץ⁹⁸.

ז. ובכהנ"ל יש לימוד והוראה ונתינת-כח בעבודתן של נשי ובנות ישראל בדורנו זה:

יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר (כולל גם הימים הסמוכים לפניו ולאחריו), שהוא גם יום ההילולא של אמו זקנתו, ובסמיכות אליו גם יום ההילולא של אמו, הוא זמן מסוגל ביותר להוספה ביתר שאת וביתר עוז בכל עניני העבודה של נשי ישראל, שהנהגתן תהי' ברוחן של הרבניות הצדקניות (נשותיהם של הנשיאים) בעלות היאצ"ט, שעיי"ז נעשה גם המשך החיים של הרבניות הצדקניות, "מה⁹⁹ זרען בחיים אף הן בחיים"¹⁰⁰,

צל (אין לו ענפים למטה⁸⁹) ואין אדם יכול להתייחד שם עמה כמו בבית" — מעלת הצניעות ("כל כבודה בת מלך פנימה"⁹⁰), וכמודגש גם בשירת דבורה: "מנשים באוהל תבורך"⁹¹, "מאן נשים שבאוהל שרה רבקה רחל ולאה"⁹², שזהו היסוד שעליו נשען קיום כל בית ישראל.

ועפ"ז יש לבאר גם סיום ההפטרה "ותשקוט הארץ ארבעים שנה"⁹³, אע"פ ש"אין זה מדברי דבורה אלא מדברי כותב הספר"⁹⁴ — שבזה מרומז שע"י הנהגתן של נשי ישראל הצדקניות בדרכה של דבורה, זוכים למעמד ומצב ד"ותשקוט הארץ", ועד לתכלית השלימות ד"ותשקוט הארץ" בהכניסה לארץ ישראל⁹⁵ בשלימותה (ארץ עשר

נוטים לכאן ולכאן" — די"ל שבזה מודגש הקשר עם הפירוש הראשון ש"התומר אין לו ענפים מלמטה".

89) חדא"ג מהרש"א שם. וראה הערה הקודמת.

90) תהלים מה, יד.

91) שם ה, כד.

92) נזיר כג, ב. וש"נ. — ובפרש"י עה"פ: "שרה שנאמר בה הנה באוהל, רבקה שנאמר בה ויביאה יצחק האהלה, רחל ולאה שנאמר בהן ויצא מאוהל לאה וגו'".

93) שם, לא.

94) פרש"י עה"פ.

95) להעיר שמעלתן של נשי ישראל מודגשת גם בהכניסה לארץ — "שהן היו מחבכות את הארץ" (פרש"י פינחס כו, טד).

ולהעיר מהשייכות לחמשה עשר שבט, ראש השנה לאילן — שבו מודגשת חביבותה של ארץ ישראל בהמנהג דאכילת פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל, "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורומן ארץ זית שמן ודבש" (תמרים).

(* ולהעיר מהשייכות ל"תומר דבורה" — ש"תומר" הוא אילן של תמרים (דבש תמרים).

96) ראה לך לך טו, יט ובפרש"י.

97) ישעי"ט, ו. וראה ספר הערכים חב"ד מערכת אותיות התורה אות מ"ם (ב) ס"ע רב ואילך. וש"נ.

98) ועפ"ז יומתק מ"ש בהמשך הכתובים (שם ו, ח) "וישלח ה' איש נביא אל בני ישראל ויאמר להם כה אמר ה' אלקי ישראל אנכי העליתי אתכם ממצרים וגו'", "שזה הנביא הי' פינחס .. הוא אליהו .. שהש"י יביאהו בימי הגאולה .. הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא וגו'" (פי' הרלב"ג שם ה, לא).

99) ע"פ תענית ה, ב.

100) ועד"ז בפטירת אשה מישראל*, רח"ל,

ולהוסיף, שגם "דבורה" שייכת לדבש (אף שאין זה דבש תמרים, אלא דבש זבורים).

(* הערת המו"ל: ביום ועש"פ' בא היתה הלוויית הרבנית ריזל (שושנה) ע"ה גוטניק (ובראש המלווים — יבדלז"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א). וכנראה, שכונות הדברים (ואולי גם הרמז בהמחזר לעיל ע"ד שושנה) היתה למאורע זה.

ולהוסיף, ששנת הנ"ב (תשנ"ב) קשורה במיוחד עם "גן" (נ"ב עם הכולל בגימטריא ג"ן¹⁰⁸) — "באתי לגני"¹⁰⁹, שהשלימות בזה היא בגאולה האמיתית והשלימה שאז יהי הגילוי דעיקר שכינה (דירה לו ית') בתחתונים.

ח. והוראה מיוחדת ועיקרית בנוגע לענין השירה — כמודגש בשירת מרים ושירת דבורה:

כשם שביציאת מצרים "מובטחות היו צדקניות שבדור שהקב"ה עושה להם נסים והוציאו תופים ממצרים", כך גם בהגאולה מגלות זה האחרון, שנשי ישראל הצדקניות צריכות להיות מובטחות ובודאי מובטחות הן שתיכף ומיד ממש באה הגאולה האמיתית והשלימה, ועד שמתחילות תיכף (ברגעי הגלות האחרונים) בהשירה¹¹⁰ ובתופים ובמחולות, על בוא הגאולה האמיתית והשלימה!

ובפרטיות יותר: ביחד עם התפלה, הבקשה והדרישה מהקב"ה שיביא את הגאולה תיכף ומיד ממש, שהיא מתוך רגש של צער ומרירות ("מרים על שם המירור") על אריכות הגלות, שבאה לידי ביטוי בהצעקה מקרב ולב עמוק "עד מתי, עד מתי, עד מתי"!!! חדרות הן (גם ובעיקר) ברגש השמחה,

ועוד ועיקר, שכיון שבזכותן של נשים צדקניות שבדורנו באה הגאולה האמיתית והשלימה, אזי "הן בחיים" (גם ובעיקר) כפשוטו ממש, ובפרט שצדיקים וצדקניות קמים לתחי'¹⁰¹ ("הקיצו ורננו¹⁰² שוכני עפר") מיד¹⁰³.

ובהדגשה יתירה בשנה זו — ה'תשנ"ב, ר"ת — ההולך ומתפרסם יותר ויותר — ה' תהי' שנת נפלאות בכל, בכל מכל כל — שבה מודגשת מעלת האבות (שנאמר בהם "בכל מכל כל") ש"הטעימן הקב"ה מעין העולם הבא"¹⁰⁴, כולל ובמיוחד בהדגשת מעלת האמהות ("כל¹⁰⁵ אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה"¹⁰⁶), מעין ודוגמת השלימות דלעתיד לבוא ש"נקבה תסוכב גבר", "אשת חיל עטרת בעלה"¹⁰⁷.

שכאשר "זרעה בחיים", שממשיכים בחיים אמיתיים דתומ"צ כפי שנתחנכו על ידה, כולל ובמיוחד ע"י הפעולות הנוספות בעניני צדקה וחסד שעושים לעילוי נשמתה, אזי "היא בחיים", ועוד ועיקר, שעי"ז ממהרים ומזרזים ופועלים תיכף ש"היא בחיים" כפשוטו ממש, בתחיית המתים (כבפנים). (101) להעיר מהשייכות לפרשת בשלח — "מניין לתחיית המתים מן התורה, שנאמר אז ישיר .. שר לא נאמר אלא ישיר", "משמע לעתיד" (סנהדרין צא, ב ובפרש"י). וראה הערה הבאה. (102) רינה (שירה) על שלימות הגאולה בתחיית המתים. — וי"ל שנרמז גם ב"אז ישיר", "משמע לעתיד", שקאי (גם) על השירה ד"שוכני עפר" כשקמים לתחי', "הקיצו ורננו".

(103) ראה זח"א קמ, א.

(104) ב"ב טז, טע"ב ואילך.

(105) ויומתק יותר — שגם בדיבור לאברהם ע"ד מעלת שרה נאמר "כל", די"ל, שבוה מרומז שמעלת שרה על אברהם היא בכלל זה שהטעימו הקב"ה מעין העוה"ב ("אברהם דכתיב ב' בכל"). (106) וירא כא, יב.

(107) ראה לק"ת שה"ש טו, ג. אוה"ת חיי

שרה קנב, ב.

(108) נוסף לכך שממנה באים לשנת הגי'ן.

(109) ולהעיר, ששנה זו היא שנת היובל

(חמישים שנה) ליאצ"ט של הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה נ"ע זי"ע (שלקראת היאצ"ט ניתן המאמר ד"ה היושבת בגנים בהמשך ההילולא) — ש"יובל" קשור עם גאולה (ראה לק"ת דרושי ר"ה ס, ב. וש"ג).

(110) בתכלית הצניעות, כמובן, כהלימוד

מדבורה (כנ"ל ס"ו).

השירות כולן קרואות בלשון נקבה, כשם שהנקבה יולדת כך התשועות שעברו הי' אחריהם שעבוד, אבל התשועה העתידה להיות אין אחרי' שעבוד לכך קרואה בלשון זכר"), "שירו לה' שיר חדש"¹¹².

ושמחה גדולה ביותר שבאה לידי ביטוי בהשירה, מצד גודל הבטחון ש"הנה זה (המלך המשיח) בא"¹¹¹, וכבר בא!

ועוד והוא העיקר — שתיכף ומיד ממש שרים כל בני", האנשים והנשים והטף, את השירה העשירית דלעתיד לבוא, שתהי' בלשון זכר ("כל

112) מכילתא בשלח טו, א. וראה בארוכה קונטרס משיחות י"א שבט וש"פ בשלח ס"ו (לעיל ע' 176 ואילך).

111) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

